

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum dulia per species distinguatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

honorabilis dupliciter videlicet & secundum quod est imago Dei. Nam ex hoc ipso quod est rationalis, est secundum se ipsam honoranda, ut patet in philosophia. Et quia secundum se ipsam honoratur, ut patet in philosophia. Et quia secundum se ipsam honoratur, ut patet in philosophia. Et quia secundum se ipsam honoratur, ut patet in philosophia.

RESPON. Dicendum, quod secundum ea, quae supra dicta sunt, ubi est alia ratio debiti, ibi necessesse est quod sit alia virtus, quae debitum reddat. Alia autem ratio debetur seruitus Deo & homini: si cut & alia ratione dominii cōpetit Deo, & homini. Nā Deus plenarium & principale dominium habet respectu totius, & cuiuslibet creaturae, quae totaliter eius subicitur potestati. Homo autem participat quandam similitudinem diuini dominii, in quod habet particularem potestatem super aliquem hominem, uel super aliquam creaturam. Et ideo dulia, quae debetur seruituti exhibet homini dominanti, alia uirtus est a latría, quae exhibet debitam seruitutem diuino domino. Et est quadam oblatória species: quia per obseruantiam honoramus quascunq; personas dignitate praecellentes: per dulia autem proprie sumptam, serui dominos suos ueneratur. Dulia enim Graece seruitus dicitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut religio per excellentiam dicitur pietas, in quantum Deus est per excellentiam pater: ita et latría per excellentiam dicitur dulia, in quantum Deus excelleter est dominus. Non autem creatura participat potentia creandi ratione cuius Deo debetur latría. Et ideo illa distinxit attribuens latríam Deo, in creationem, quae creaturae non cōdicatur: dulia uero secundum dominium, quod creaturae communicatur.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio diligendi proximum, Deus est. Non enim per charitatem diligimus in proximo nisi Deum: & ideo eadem charitas est qua diligitur Deus & proximus. Sunt tamen alia amicitiae differentes a charitate secundum alias rationes; quibus homines amantur. Et similiter cum sit alia ratio seruendi Deo, & homini, aut honorandi utrumque, non est eadem uirtus latría, & dulia.

AD TERTIVM dicendum, quod motus, qui est in imagine, in quantum est imago, refertur in rem, cuius est imago. Non tamen omnis motus qui est in imaginem, refertur in eam, in quantum est imago: & ideo quandoque est alius motus speciei in imaginem, & motus in rem. Sic ergo dicendum est, quod honor, uel subiectio dulie respicit absolute quandam hominis dignitatem. Licet enim fecundum illam dignitatem sit ha-

mo ad imaginem, uel similitudinem Dei, non tamen semper homo, quando reuerentiam alteri exhibet, refert hoc actu in Deum. Vel dicendum, quod motus qui est in imaginem, quodammodo est in rem: non tamē motus qui est in rem, oportet quod sit in imaginem: & ideo reuerentia quae exhibetur alicui, in quantum est imago Dei, redundat quodammodo in Deum. Alia tamen est reuerentia quae ipsi Deo exhibetur, quae nullo modo pertinet ad eius imaginem.

ARTICVLVS IIII.

Utrum dulia habeat diuersas species.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod dulia habeat diuersas species. Per dulia enim exhibetur honor proximo. Diuersa autem ratione honorantur diuersi proximi, sicut rex, pater, & magister, ut patet per Philosophum in 9. Ethic. Cum ergo diuersa ratio obiecti diuersificet speciem uirtutis, videtur quod dulia diuidatur in uirtutes specie differentes.

2. Praet. Medium differt specie ab extremis, sicut pallidum ab albo & nigro: sed hyperdulia uidetur esse medium inter latríam, & dulia. Exhibetur enim creaturis, quae habent specialem affinitatem ad Deum, sicut beatae Virgini, in quantum est mater Dei: ergo uel quod dulia sint species differentes, una quidem dulia simpliciter, alia uero hyperdulia.

3. Praet. Sicut in creatura rationali inuenitur imago Dei, ratione cuius honorat, ita et in creatura irrationali inuenitur uestigium Dei: sed alia ratio similitudinis importatur in uoce imaginis, & uoce uestigij: ergo etiam oportet secundum hoc diuersas species dulia attendi. Praeterea cum quibusdam irrationabilibus creaturis honor exhibeat: sicut ligno sanctae crucis, & alijs huiusmodi.

SED CONTRA est, quod dulia contra latríam diuiditur: latría autem non diuiditur per diuersas species: ergo nec dulia.

RESPON. Dicendum, quod dulia potest accipi dupliciter. Vno modo cōiter, secundum quod exhibet reuerentiam cuiuscumq; homini ratione cuiuscumq; excellentiae, & sic continet sub se pietatem, & obseruantiam, & quamcumque huiusmodi uirtutem, quae homini reuerentiam exhibet: & secundum hoc habebit partes spec-

pro nobis, ne occasionem errandi ex huiusmodi distinctione sumant filij, & precipue minus docti, & idiotae: ita in proposito diuini honoris negat rationalibus imaginibus, & uestigij deiatis, ne ex huiusmodi adoratione occasionem errandi sumant populi. Concludendum ergo uel quod si quis creaturam ueneretur, in quantum est similitudo, uel uestigium Dei, hoc est, quod ueneretur Deum in creatura hac, uel illa, latría cultu exhiberet non creaturae, sed Deo in creatura, sicut & blasphematur Deus in creatura, & amatur: & hoc probant rationes allatae. Sed quoniam obiecta haec annexam habent occasionem erroris, ideo exhibendus non est honor latría istiusmodi imaginibus, & uestigij, ut sic.

Nunc ad 3. dubium dicitur, quod cum imago Dei inueniatur quasi triplex, primo pictura, seu statua ad representandum Deum, ut quod in Ecclesia uideamus: secundum ipsam rationalem creaturam secundum se ipsam. Est enim secundum se ipsam imago repraesentans Deum tertio, ipsa rationalis creatura uel relata in Deum, author in se non intendit de prima imagine, ut in latría obijcit de cruce: sed directe intendit de secunda, cuius ueneratio redudat, in quendam modum in Deum, per quantum eius est imago id quod honorat. Et indirecte uerificatur de tertia per utrumque cōcursum in identitatem formalem fundamenti utriusque imaginis: uel rectus loquedo, imaginis utroque modo sumptae. Et tunc est sensus, quod nullo modo absque occasione erroris spectat ad eius imaginem latría reuerentia. Etenim si honor imagini sic sumptae impendatur, non redundaret quodammodo in Deum, sed directe tenderet simpliciter, & absolute.

Super Quaest. centesimam tertiam articulum quartum. In art. 4. eiusdem q. 103. dubij occurrit.

... quoniam auctor videtur oblitus sui, dum hoc in loco ponit obsequium esse virtutem genericam, dicendo quod dulia est una specierum obsequiantia. In primo autem articulo precedentis ex proposito ponit obsequium esse virtutem specialem distinctam contra pietatem, religionem, & iustitiam.

Ad hoc dicitur, quod auctor non dixit obsequiantiam esse virtutem specialem specie specialissima. Sicut enim est intentio suo, quod sit specialis specie subalterna. Et hoc ibi insinuat dicendo, quod ad obsequiantiam spectat venerari principem, ducem, ac magistrum, quos diuina ratione constituit honorari.

Sed tunc insurgunt dubia duo. Primum est, quod nulla haberetur propria virtus ad cultum exhibendum principibus nostris, quia obsequiantia genus est ad omnes species, quarum alia princeps, alia dux &c. colitur. Secundum est, quod nulla esset species obsequiantie, ad quam pertinere uenerari hominem propter uirtutem eius. Et est ratio sequela, quia in littera illius articuli in responsione ad secundum dicitur, quod talis cultus spectat ad eandem uirtutem: sed nulla est eadem in specie uirtus colens omnes in dignitate constitutos, ergo nulla una secundum speciem uirtus est, cuius sit colere hominem propter uirtutem illius.

Sed primum horum solui potest, primo concedendo, quod nulla specierum obsequiantie est nominata, nisi dulia, & hyperdulia. Secundo dicendo, quod sicut dispositio est nomen genericum ad habitum, & dispositionem, & est nomen specificum dispositionis distincta contra habitum, ita obsequiantia, & est nomen genericum ad omnes obsequiantie species, & est etiam nomen specificum illius speciei, qua colitur caput ciuitatis. Et quia de nominibus quaestio haec est, siue sit sit, siue non, parui refert.

Secunda autem dubitatio soluitur dicendo, quod proprie loquendo honorare hominem propter uirtutem, quia dignus est

QVAESTIO CIIII.

De obedientia, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obedientia. Et circa hoc quaruntur sex.

- Primo, Vtrum homo debeat obedire homini.
- Secundo, Vtrum obedientia sit specialis uirtus.
- Tertio, De comparatione eius ad alias uirtutes.
- Quarto, Vtrum Deo sit omnibus obediendum.
- Quinto, Vtrum subditi suis platis teneantur in omnibus obedire.
- Sexto, Vtrum fideles teneantur secularibus patribus obedire.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum unus homo teneatur alteri obedire.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod unus homo non teneatur alteri obedire. Non enim aliquid faciendum contra institutionem diuinam, sed hoc habet diuina institutio, ut homo suo

ducatur, spectat ad illam obedientiam ducem: & honorare hominem propter uirtutem, quod dicitur in libro de caput ciuitatis, & sic de aliis. Et sic auctor, quod spectat ad eandem uirtutem

consilio regatur, secundum illud Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. ergo non tenetur unus homo alteri obedire.

Prater. Si aliqui alicui tenentur obedire, oportet, quod haec uoluntate precipientis rationem regulam suae actionis: sed sola diuina uoluntas, quae semper est recta, est regula humanae actionis, ergo non tenetur homo obedire, nisi Deo.

Prater. Seruitus quatuor sunt magis gratuita, ratio sunt magis accepta: sed id quod homo ex debito facit, non est gratuitum. Si ergo homo tenetur ex debito alicui obedire in bonis operibus faciendis, ex hoc ipso reddetur minus acceptabile opus bonum, quod ex obedientia fieret. non ergo tenetur homo alteri obedire.

SED CONTRA. Et quod praecipitur ad Hebr. vii. Obedite praepositis uestris, & subiacete. Respondeo. Dicendum, quod sicut actiones rerum naturalium procedunt ex potentia naturalibus: ita operationes humanae procedunt ex humana uoluntate. Oportet autem in rebus naturalibus, ut superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis uirtutis collatae diuinitus. Vnde oportet in rebus humanis, quod superiores moueant inferiores per uoluntatem ex uoluntate diuinitus ordinata. Mouere autem per rationem & uoluntatem, est superiorum in rebus naturalibus, ita est in rebus humanis ex ordine naturalis, & diuini, tenentur superiores suis superioribus obedire.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus reliquit hominem in manu consilii sui, non quia debet ei facere omne quod debet, sed quia ad id quod faceretur, non cogitur necessitate naturae, sicut creatura irrationalis, sed libera electione ex proprio consilio procedente. Et sicut ad aliam consuetudinem debet obedire superioribus. Dicitur Gregorius in Moralibus, quod dum alienae uoluntati nos humiliter subdimus, nosmetipsos in corde superamus.

AD SECUNDUM dicendum, quod diuina uoluntas est prima regula, qua regulantur omnes rationales uoluntates

lib. 1. huius quest.

lib. 2. de inuentione in fol. 4. ante fin. lib.

Ex lib. 4. ca. 72. & lib. 3. cap. 8. & 32.

Sup. q. 69. art. 1. cor. & q. 88. art. 10. ad 2. & infra artic. 5. cor. princ. & ar. 6. ad 2.